

ТЕНДЕНЦІЇ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ В ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

© Дубодєлова А.В., Малкуш Х.Ю., 2012

Розглянуто роль туризму в економічному розвитку країни та регіону. Проаналізовано стан передумов здійснення туристичного бізнесу і факторів туристично-рекреаційного потенціалу Львівської області. Досліджено структуру в'їзних туристичних потоків Львівщини в динаміці та характеристик пріоритетних сегментів ринку туристичних послуг. Виявлено проблеми розвитку в'їзного туризму на Львівщині та визначено пріоритетні програмні напрями його розвитку з урахуванням регіонального туристично-рекреаційного потенціалу.

Ключові слова: в'їзний туризм, структура туристичних потоків, туристична інфраструктура, туристичний кластер.

TENDENCIES OF INBOUND TOURISM ARE IN LVIV AREA

© Dybodelova A. V., Malkush K. Y., 2012

The role of tourism is considered in economic development of country and region. The state of pre-conditions of realization of tourist business and factors of touristic -recreation potential of the Lviv area is analyzed. The structure of entrance tourist streams of Lviv Region in a dynamics and descriptions of priority segments of market of tourist services is investigational. The problems of development of inbound tourism are educed on Lviv Region and priority programmatic directions of his development are certain taking into account regional touristic -recreation potential.

Key words: inbound tourism, structure of tourist streams, tourist infrastructure, tourist cluster.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки активізує процеси інтеграції України в міжнародний простір, де туристичний бізнес займає третє місце серед найприбутковіших видів економічної діяльності, що характеризуються динамічним розвитком. З урахуванням географічних, природних і культурних особливостей України туристичний бізнес повинен стати перспективною сферою вітчизняної та регіональних економік, каталізатором соціально-економічного розвитку і зростання добробуту населення.

Сьогодні в Україні та її регіонах за наявності потужного потенціалу спостерігається отримання незначних економічних результатів від туристичної діяльності, що свідчить про неефективне позиціонування та функціонування туристичного сектору і розбалансованість пропозиції послуг на міжнародному ринку.

Неспроможність української пропозиції досягти відповідних економічних вигод вимагає глибокого дослідження туристичних потоків у регіонах і розроблення програм із ліквідації перепон для розвитку туризму та формування механізму реалізації наявного туристичного потенціалу на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність зазначеної проблеми зумовлює великий інтерес до неї з боку вчених і спеціалістів-практиків. Так, проблеми розвитку туристичного бізнесу в Україні та її регіонах розглянуто в роботах А.В. Сидорової, І.В. Димеденко, В.Ф. Кифяка, Н.А. Гук, О.О. Тарасова та інших. Однак сьогодні відсутній ефективний механізм управління в'їзним туризмом, який з урахуванням регіональних особливостей сприяв би сталому розвитку туристичного бізнесу на макрорівні.

Постановка цілей. Цілями дослідження стало аналізування сучасного стану, виявлення тенденцій і проблем розвитку в'їзного туризму Львівщини з урахуванням специфіки її туристично-рекреаційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Законодавчими актами України визначено поділ туризму на іноземний (в'їзний), внутрішній та зарубіжний (виїзний). До першого виду туризму належать іноземці, що подорожують

територією України, до другого – особи, які подорожують у межах своєї країни, і до третього зараховують громадян своєї країни, що подорожують за кордоном. Пріоритетним видом туризму в Україні вважають іноземний (в'їзний) як вагомий чинник покращання соціально-економічної ситуації в Україні та її регіонах.

Розвиток в'їзного туризму в Україні актуалізується через важливість його ролі в економіці та структурі національного господарства, а саме:

1. Сфера туризму підтримує майже 50 суміжних галузей і сприяє диверсифікації національного господарства через утворення нових видів економічної діяльності, що обслуговують потреби туристів.

2. Туризм належить до найдинамічнішої та найприбутковішої галузі, що займає третє місце серед провідних галузей світової економіки. За прогнозами ВТО, в XXI столітті очікується туристичний бум: кількість тих, хто подорожує, до 2020 року сягне 1,6 млрд. осіб за рік, що означає збільшення туристичних доходів до 2000 млрд. дол. США і зростання прибутків у 2,4 разу порівняно з 2000 р. [3 ,с. 226].

3. Туризм суттєво впливає на зайнятість населення через створення додаткових робочих місць. З практичного досвіду один турист забезпечує робочі місця 10 особам за невеликих витрат, а саме в 20 разів менших, ніж у промисловості [3, с. 9].

4. Високі темпи зростання внеску в'їзного туризму в економіку регіону, який складається з двох частин: перша – прямий економічний внесок у вигляді збільшення доходів регіону на величину доходів туристичних підприємств, що складається з витрат туристів, податкових відрахувань і зборів, митних платежів, і друга – непрямий внесок, який характеризується зростанням дохідної частини за рахунок підприємств суміжних галузей.

5. В'їзний туризм сприяє залученню іноземної валюти і різного роду інвестицій.

6. Позитивний вплив в'їзного туризму на охорону та реставрацію пам'яток природи, історії, культури, створення національних парків і заповідників, збереження лісів, захист рослинного і тваринного світу.

7. Істотний внесок у платіжний баланс країни, що виявляється у вигляді різниці між витратами іноземних туристів у країні та витратами резидентів цієї країни за кордоном.

8. Сприяння соціальному розвитку через задоволення потреб людей у духовному та фізичному вдосконаленні, пізнанні, налагодження міжнародних взаємовідносин, формування іміджу країни та її регіонів тощо.

Львівська область входить до п'ятірки найпривабливіших і популярних туристично-рекреаційних регіонів України та характеризується позитивною та сталою динамікою в'їзного туризму за останнє десятиліття (за винятком кризового 2009 р.).

Це пояснюється наявністю таких факторів [2, с. 268–269]:

1. Природно-ресурсний фактор. Львівська область багата на мінеральні води, озокерит, лікувальні грязі, лісову рослинність, водні рекреаційні ресурси, спалеоресурси тощо.

2. Економіко-географічний фактор, пов'язаний з розташуванням області в центрі Європи поблизу рекреаційної зони Карпат, транспортною доступністю, різноманітними зв'язками.

3. Екологічний фактор. Роль Прикарпаття настільки важлива для довкілля, що розвиток екологічно небезпечних підприємств може бути фатальною помилкою. Альтернативою може бути тільки туризм.

4. Культурно-історичний фактор. На території області сконцентрована велика кількість архітектурних, археологічних, історичних і культурних пам'яток, які характеризуються різноманітністю епох, стилів, релігій і культур.

5. Інфраструктурний фактор. Туристичні послуги надають 245 туристичних підприємств, туристичні маршрути обслуговують 750 кваліфікованих екскурсіводів і гідів-перекладачів, функціонують 124 санаторно-курортні заклади, 500 садіб зеленого туризму, 250 закладів проживання, 280 закладів харчування, 12 туристично-інформаційних центрів, понад 162 державних та громадських музеїв та галерей, 10 театрів тощо [6].

6. Соціально-економічний фактор, який характеризується покращанням умов проживання, створенням додаткових робочих місць на Львівщині.

Згідно з даними статистичної звітності [1, 2], у 2011 р. загальна кількість обслужених туристів у Львівській області становить 167,964 тис. осіб, серед яких іноземних туристів – відповідно 12,097 тис. осіб; кількість туристів, які виїхали за кордон, – 115,138 тис. осіб; кількість туристів, охоплених внутрішнім туризмом, – 40,729 тис. осіб; кількість екскурсантів – 61,328 тис. осіб. Обсяг наданих туристичних послуг у 2011 р. становив 311,973 млн. грн., що на 21 % більше порівняно з 2010 р. Платежі до бюджету суб'єктів туристичного бізнесу в 2011 р. зросли порівняно з минулим роком на 19,0 % і становлять 6,155 млн. грн. У розрахунку на одного працівника припадає до 230 обслуговуваних туристів.

Отже, природно-ресурсні, економіко-географічні, культурно-історичні, інфраструктурні, соціально-економічні передумови Львівської області є сприятливими для перспективного розвитку туристичної індустрії.

Динаміка туристичних потоків Львівщини

	Значення показників						
	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Відхилення	
						Абсолютне	Відносне, %
Кількість обслужених туристів, осіб	117064	143610	111366	153939	167964	14025	9,1
Кількість іноземних туристів, осіб	9478	14061	9621	9894	12097	2203	22,3
Кількість туристів, що виїжджали за кордон	58290	76851	60138	102340	115138	12798	12,5
Кількість туристів, охоплених внутрішнім туризмом, осіб	49296	52697	41607	41705	40729	-976	-2,3
Кількість екскурсантів, осіб	78143	78418	79695	56045	61328	5283	9,4
Питома вага іноземних у загальній кількості обслужених туристів, %	8,1	9,8	8,6	6,4	7,2	0,8п.	-

Джерело: [1, 2]

Попри приріст потоків в'їзного туризму в 2011 р. порівняно з 2010 р. на 22,3 %, частка іноземних туристів у загальній кількості обслужених незначна і становить 7,2 %, що на 0,8 п. вище від рівня минулого року (див табл. 1). Завдяки проведенню у м. Львові матчів Євро-2012 спостерігається зацікавленість іноземних туристів у відвідуванні області. До Євро-2012 розроблено 54 основних туристичних маршрутів, які користувалися попитом як іноземних, так і вітчизняних туристів.

Львівщину відвідують туристи із понад 130 країн світу. Найбільше туристів із Польщі, Білорусі, Латвії, Російської Федерації, Німеччини, США, Канади, Великобританії, Данії, Франції, Азербайджану, Австрії, Італії, Ізраїлю, Угорщини. Так, у 2011 р. Львівщину відвідали іноземні туристи з Росії (3826 осіб), Польщі (2938 осіб), Білорусії (937 осіб), Азербайджану (774 особи), Німеччини (702 особи), Латвії (618 осіб), Казахстану (362 особи), Литви (338 осіб), США (280 осіб), Молдови (301 особа), Ізраїлю (113 осіб). Останніми роками спостерігається тенденція до відвідування Львівщини туристами таких країн, як Швейцарія, Швеція, Данія, Китай тощо.

Дані моніторингу, який проводиться щороку в м. Львові у літній туристичний сезон, свідчать про щоденне перебування на території міста близько 3 тисяч іноземних туристів, а у вихідні до 5–6 тисяч, з яких 60 % – туристи з Польщі. Такі показники пояснюються великою популярністю неорганізованого туризму в світі. Структура в'їзного туристичного потоку в Україні характеризується такими змінами: частка організованого туризму зменшилась з 8,0 % у 2008 р. до 7,0 % в 2009 р.; частка приватного туризму збільшилась з 88,0 % у 2008 р. до 89 % у 2009 р.; частка службових поїздок в 2009–2009 роках становила 4,0 % [5].

Динаміка в'їзних туристичних потоків за цілями відвідування свідчить про зростання кількості іноземних туристів, які приїжджають на Львівщину з метою лікування, відпочинку та зменшення потоків спеціалізованого, ділового та спортивно-оздоровчого туризму. Для збільшення в'їзних туристичних потоків, на думку іноземців, необхідна активізація маркетингової діяльності в галузі туризму, спрямованої на створення позитивного іміджу Львівщини як регіону безпечного та комфортного перебування.

Із засобів розміщення туристи під час перебування на Львівщині вибирають найчастіше будинки, пансіонати, бази відпочинку (26,0 %), готелі (36,7 %), санаторії, проте зростає частка туристів, які користуються приватними засобами розміщення. Така ситуація пояснюється недостатнім рівнем комфортності та якості обслуговування у готелях за високих цін.

У процесі дослідження “портрета” іноземних туристів у Львівській області [5, с. 56–57] виявлено п'ять основних сегментів: молоді активні туристи, чутливі до цін; дорослі туристи з високим рівнем доходів; дорослі туристи, чутливі до цін; досвідчені літні туристи; туристи, що відвідують друзів/родичів. Перший

сегмент в'їзних туристичних потоків Львівщини характеризується великими розмірами, схильністю подорожувати групами, розподіленням витрат за різними елементами туристичної пропозиції, залученням через Інтернет, бажанням здійснити повторне відвідування (84,0 % опитаних) і рекомендувати друзям і знайомим (90,0 % опитаних). Другий сегмент виступає еталоном для покращання туристичного бізнесу та забезпечує високі доходи через тривалий термін перебування. Третій сегмент потребує істотного поліпшення пропозиції туристичних продуктів і транспортної інфраструктури за невеликої частки повторних подорожей. Досвідчені літні туристи мають такі особливості, як висока зацікавленість у широкому асортименті продуктів, великі надходження через найбільші витрати під час подорожі, вимагають покращання інфраструктури. П'ятий сегмент характеризується високою схильністю повернутися (94,0 % опитаних) і рекомендувати здійснити подорож (97,0 % опитаних). Сегмент можна задовольнити наявними пропозиціями за відсутності важелів впливу на кількість осіб, що подорожують. Пріоритетними серед зазначених сегментів для регіонального в'їзного туризму визнані перший, другий, третій і четвертий сегменти.

На підставі результатів аналізу туристичних потоків і дослідження “портрета” туристів до основних проблем розвитку в'їзного туризму на Львівщині зараховано [2, 4, 5, 6]:

- невиразний образ Львівщини на міжнародному туристичному ринку. Формуючи туристичний імідж Львівщини, доцільно враховувати унікальні риси області, що виокремили опитувані сегменти туристів, серед яких культурна спадщина та архітектура, історичні місця і музеї, релігійні місця, західноукраїнська культура та традиції, культура кафе і креативні тематичні ресторани, природа і SPA, розважальні заходи тощо;

- недостатність туристичної інформації як для туристів, так і для суб'єктів туристичного бізнесу (карт, інформації про область, про туристично-рекреаційні об'єкти тощо). Так, 63,0 % опитаних туристів до ключових джерел інформації для планування подорожі зараховують поради друзів і родичів, 41,0 % – враження від попередньої поїздки, 8,0 % – веб-сторінку, 12,0 % – туристичний путівник, 5,0 % – туристичні агентства;

- незадовільний стан і невикористання більшості пам'яток культурної спадщини;
- низька якість та вузький асортимент туристичних послуг з орієнтацією на виїзний туризм;
- неналежний стан туристичних маршрутів (брак обладнаних місць короткотривалого відпочинку, гірських притулків, єдиної системи знакування пішохідних і велосипедних маршрутів);

- низький рівень розвитку туристичної інфраструктури (невідповідність засобів розміщення туризму світовим стандартам, незадовільний стан доріг, відсутність під'їздів до туристичних об'єктів тощо);

- неефективне використання туристичного потенціалу в сільській місцевості, що негативно впливає на рівень безробіття;

- нераціональна діяльність відповідних структур із забезпечення екобезпеки територій, що гальмує розвиток рекреаційного бізнесу;

- слабка взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із забезпечення розвитку туризму на Львівщині;

- недостатність методичної, організаційної, матеріальної та інформаційної підтримки суб'єктів туристичної діяльності з боку державних органів влади тощо.

Для розв'язання зазначених проблем потрібно створити ефективну політику розвитку туристично-рекреаційної галузі в регіоні. Останніми роками місцеві органи влади велику увагу звертають на створення умов для розвитку галузі, на що спрямовані Програма розвитку туристично-рекреаційної галузі у Львівській області на 2011–2013 роки, Стратегія забезпечення конкурентоспроможності економіки Львова, яку розробив Фонд “Ефективне управління”, Львівська міська рада та компанія “Monitor group”.

Програма розвитку туризму [6] покликана стати концептуальною базою довгострокового розвитку туризму і передбачає виконання таких стратегічних завдань, як формування та утвердження туристичного іміджу Львівщини на світовому та вітчизняному туристичних ринках; розвиток і вдосконалення матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури; створення сприятливих умов для ефективного управління туристичною галуззю області; підвищення професійного рівня працівників туристичної галузі та обмін досвідом; забезпечення безпеки туристів.

Стратегією забезпеченості конкурентоспроможності економіки Львова передбачено створення та функціонування туристичного кластера (підкластери охоплюють культурний, лікувальний, бізнес-туризм).

Основними цілями створення та функціонування туристичного кластера [5] визначено збільшення кількості в'їзних туристів від 0,4 млн. до понад 1 млн. осіб впродовж 5–10 років, прибутковості туризму через зростання середніх витрат туристів і терміну їхнього перебування в місті.

Своєчасна реалізація пріоритетних програмних завдань забезпечить вирішення зазначених проблем і розвиток в'їзного туризму на Львівщині.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчення динаміки та специфіки в'їзних туристичних потоків на Львівщині дало змогу виявити такі тенденції:

– в'їзна модель туризму, яка склалася в регіоні, не забезпечує духовного відродження нації, сприяє вивезенню капіталу і створенню нових робочих місць за кордоном. Така ситуація потребує активізації заходів із формування конкурентних переваг для залучення і якісного обслуговування іноземних туристів у районах Львівської області;

– за наявності передумов (факторів) розвитку в'їзного туризму в регіоні його частка в загальному обсязі наданих туристичних послуг залишається незначною через суттєві проблеми, які гальмують його розвиток;

– структура в'їзних туристичних потоків характеризується зростанням частки неорганізованого туризму, переважанням поїздок з метою відпочинку та лікування, використанням приватних засобів розміщення тощо;

– наявність конкретних проблем у розвитку в'їзного туризму, розв'язанню яких сприятиме реалізація пріоритетних програмних заходів місцевих органів влади.

Актуальним залишається розроблення механізмів стійкого розвитку в'їзного туризму з урахуванням туристично-рекреаційного потенціалу Львівщини.

1. Аналітичні записки за результатами діяльності туристичних підприємств Львівської області за 2009, 2010, 2011 роки. 2. Дубодєлова А.В. Сучасний стан і тенденції розвитку туристичного бізнесу в Україні / А.В. Дубодєлова, О.В. Юринець // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Інвестиційна привабливість регіону та механізми її забезпечення: [зб. наук. праць]/НАН України. ІРД. – Львів, 2010. – Вип. 3(83). – С.267 – 282. 3. Кифяк В.Ф. Організація туризму / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги XXI, 2008. – 344 с. 4. Курносова О.А. Анализ современных тенденций развития туристического рынка в Украине / О.А. Курносова, А.А. Паламарчук // Економічні науки / Вісник ХНУ. – 2010. – № 4, Т.2 – С. 246–250. 5. Львів'яни починають і перемагають. – Львів, 2010. – 119 с. 6. Славінська В. Концепція програми розвитку туристично-рекреаційної галузі у Львівській області на 2011–2013 роки. – Львів, 2010. – 30 с.